

УДК 141

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.59.12>

ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ОПТИМІЗМ ЯК СТРАТЕГІЯ І ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ БІОФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Сергій Костючков

*Херсонський державний університет;
факультет психології, історії та соціології,
кафедра філософії, соціології та соціальної роботи
вул. Шевченка, 57, 76018, м. Івано-Франківськ, Україна*

У статті аналізується гносеологічний оптимізм як ідея послідовного, нескінченного й безперервного пізнання – такого, що не обмежується ніякими абсолютними лімітами, а також трансформування, уточнення, корегування й конкретизації максимально достовірних уявлень про світ. Показано, що цілі, поставлені перед сучасною наукою є настільки значущими, а відповідні напрями наукових досліджень – сміливими і радикальними, що для сучасного адекватного і коректного прогнозу необхідно виходити з найбільш фундаментальних – гносеологічних принципів пізнання. Обґрунтовано положення про те, що в просторі неklasичної науки ревізія фундаментальних принципів пізнання постає ключовою умовою та неодмінною складовою безперервного прогресу уявлень про світ і умови його перспективного пізнання і, в ширшому розумінні – глобальних змін на засадах принципово нових уявлень. Підкреслюється, що умови та чинники прискорення прогресу – соціального, наукового, технічного, економічного, зосереджено в гносеологічному оптимізмі – ідеї нескінченного й безперервного, такого, що не обмежується ніякими абсолютними межами пізнання, трансформування, уточнення й конкретизації максимально достовірних уявлень про світ. Вказано, що постійний пошук, відсутність рутини, незавершеність і актуалізація все нових питань на шляху пізнання світу постають невичерпним джерелом оптимізму. Встановлено, що прогрес науки неможливий без гносеологічного оптимізму, в річищі якого можливо і необхідно пояснювати спорадично і закономірно виникаючі явища і феномени, спираючись на розумну презумпцію потенційно-безкінечного процесу пізнання світу. Обґрунтовано, що результатом імлікації біологічного знання та філософських вчень стала біофілософія, як аксіолого-пізнавальна форма сучасної біології, що є світоглядною основою для створення цільного, інтегрованого теоретичного образу узагальненого «живого». Зроблено висновок про те, що гносеологічний оптимізм є стратегією та засадничим принципом формування та розвитку біофілософського знання.

Ключові слова: гносеологічний оптимізм, стратегія пізнання, життя, природа, цивілізація, трансдисциплінарність, біофілософія, світосприйняття, астробіофілософія, майбутнє.

Постановка проблеми. Пізнання світу – це завжди насичена драматичною напруженою проблема, розв'язати яку дає змогу філософія, що дозволяє розглядати об'єкти, процеси і явища *sub specie aeternalis* – із позиції вічності, котра має в запасі безкінечність часу для досягнення й пізнання істини. Цілі, поставлені перед наукою в новітній історії людства є настільки значущими, а відповідні тренди наукових досліджень є настільки сміливими і радикальними, що для сучасного адекватного і коректного прогнозу необхідно виходити з найбільш загальних – гносеологічних принципів пізнання. Продуктом і результатом реалізації стратегії та принципу гносеологічного оптимізму є формування та розвиток нових сфер наукового знання з ознаками інтегральності й трансдисциплінарності, в даному контексті – біофілософського знання. Сучасна біофілософія не є замкненою системою дослідницьких поглядів на об'єкти або процеси навколишнього світу, вона демонструє плідну комплікацію з іншими науками про закономірності розвитку природи і суспільства.

Аналіз попередніх публікацій. Проблематика гносеологічного оптимізму має місце в наукових працях зарубіжних і вітчизняних учених. Е. Арауджо-Роблес і Р. Буєно-Куарда [3] доходять висновку, що продукувати нове знання можна і саме в цьому полягає сенс істинного прогресу, який є можливим за наявності епістемологічного / гносеологічного оптимізму і завдяки йому. А. Каррі, розглядаючи епістемологічний оптимізм, наполягає на можливості відмови від реалізму і антиреалізму та пропонує обговорювати наукові успіхи і невдачі в нормативному, епістемологічному ключі. О. Маскін стверджує: бути оптимістом – означає мати позитивні очікування: подібний підхід охоплює тільки один різновид оптимізму – так званий фактичний оптимізм.

Біофілософія знайшла відображення в наукових розвідках як зарубіжних – І. Ашимова, Ф. Варели, Д. Гусман, Т. Іто, А. Кітона, Х. Матурани, А. Нуєсса, М. Рьюза так і вітчизняних – В. Глазка, В. Єрмоленка, М. Кисильова, В. Кулініченка, О. Перової, О. Прудникової, А. Толстоухова, В. Чешка, Д. Шевчука – вчених. Окремі положення біофілософії знайшли відображення у наукових працях автора, зокрема – в підручнику «Основи біофілософії» (2022).

Мета статті – дослідити гносеологічний оптимізм, який розглядається як стратегія та засадничий принцип формування та розвитку сучасного біофілософського знання.

Виклад основного матеріалу. Трансформації стабілізованих уявлень про навколишній світ впливають на характер мислення – його філософські, логічні, математичні засади, норми і закономірності, а також на суспільні уявлення щодо шляхів пізнання й, безумовно – на гносеологічні принципи. Вони ж, своєю чергою, впливають на темпи, динаміку та зміст процесу реалізації цілей, поставлених перед наукою. В просторі класичної науки зміни засадничих принципів пізнання були суто спорадичними, вони практично не змінювалися і не повторювалися на очах одного покоління, а висновки про нічим не обмежений, а отже – нескінченний розвиток науки, фіксувалися тільки на високому рівні абстрагування. За іншими сценаріями здійснюється розвиток некласичної науки – в ній ревізія фундаментальних принципів наукового пізнання постає ключовою умовою та неодмінною складовою безперервного прогресу уявлень про світ і умови його перспективного пізнання й, відповідно – глобальних цивілізаційних трансформацій на засадах принципово нових уявлень. Такого змісту фундаментальний динамізм пізнання, де вирішальну роль відіграють диференційовані критерії – швидкість і динамізм розвитку науки, що прийшли на заміну ілюзії реалізованого та довершеного гносеологічного ідеалу, є джерелом динамічного впливу некласичної науки на розвиток цивілізації, а в широкому розумінні – сутнісним підґрунтям суспільного, наукового, економічного, технологічного оптимізму.

У першій чверті ХХІ століття вже певним трюїзмом постає твердження про те, що наука, як вища форма раціоналізації світу, дає людству оптимальні способи пізнання та пояснення об'єктивної реальності в усій її багатогранності. Науку утворюють факти, зв'язків між ними і трактування різних варіантів зазначених співвідношень: надійні факти є практично беззаперечними та незмінними, а сутнісні зв'язки між фактами уточнюються і корегуються з розвитком наукового знання. Втім, трактування фактів і співвідношень між ними – уявлення, що базуються на спрощеній, баналізованій картині явища, не можуть бути абсолютизовані. Альбер Камю, розмірковуючи про мистецтво як таке в своїй Нобелівській промові, зазначав, що мистецтво, образно кажучи, рухається по вузькій стежині між двох безодень – із одного боку порожнеча, з іншого – тенденційність. Еволюція науки також супроводжується такими безоднями – це зверхність і догматизм, які слугують антитезою гносеологічного оптимізму та постають двома гранями когнітивної фрустрації, двома іпостасями гносеологічного песимізму.

Подібний контекст обумовлює можливість припущення, відповідно до якого умови та чинники акселерації прогресу – соціального, наукового, технічного, економічного, фундаменталізовано в гносеологічному оптимізмі – ідеї нескінченного і безперервного, такого, що не обмежується ніякими абсолютними межами пізнання, трансформувannya, уточнення й конкретизації максимально достовірних уявлень про світ. Оскільки суб'єктивне мислення є характерною рисою пізнавальної діяльності індивіда, а об'єктивне розуміння речей постає її сутністю (за Гегелем), то людина етіологічно не може вийти за межі цієї діяльності та існувати поза нею, оскільки вона характеризується як відношення. Для того, щоб досягнути або збагнути будь-які відносини між об'єктами природного та / або соціального світу, зокрема – між індивідами, перш за все необхідно сфокусувати увагу на певному об'єкті пізнання та уявно відокремити його зв'язки від широкого спектру наявних множинних відносин. Саме за таким алгоритмом, із незначними варіаціями та нюансованими варіантами, здійснюється процес продукування нового знання як експоненціально розширюваного простору максимально достовірних уявлень про навколишній світ.

Виходячи з того, що концентрація людської думки є актом волі, наявність вольового акту не може перевищити свою необхідність у процесі пізнання внаслідок випадковості свого прояву. Роль людини, котра пізнає світ, полягає не в стохастичному характері вибору предмета пізнання, але в тому, що її воля маніфестує суб'єктивне прагнення пізнати ті або інші складові реальності. Характеризуючи палітру пізнавальних практик у сучасній вітчизняній системі освіти, сучасні українські дослідники наголошують на тому, що вольові рішення суб'єкта пізнання характеризуються не тільки його особистими ідеями, але й універсальними, загальними поняттями, а «...завдяки своїй сильній волі людина здатна підкорити вищій моральній ідеї не тільки свої чуттєві нахили, але й усі свої бажання, обрати з переліку можливих дій саме ту, яка відповідає прийнятому принципу пізнавальної діяльності, орієнтованій на досягнення істини» [1, с. 19].

Характеризуючи динамізм неklasичної науки, слід зауважити, що його реалізація неможлива без трансформації аксіологічної ревізії наукових ідеалів. У класичній науці в якості визначальної мети зазвичай фігурував ідеал завершеного знання, натомість у науці сучасній ідеалом слугує довершене пізнання, що під знаком інфінітності наближає людство до об'єктивної істини. Зокрема, вбачаємо в даному контексті потребу торкнутися змісту понять «оптимізм» і «песимізм» у сенсі наукового пізнання. З позиції сьогодення класична ілюзія завершеного знання вбачається песимістичною концепцією з безумовно негативною конотацією. Тут ми маємо справу з певною взаємозаміною (взаємопідміною?) понять оптимізму та песимізму: для догматичного пояснення джерелом оптимізму слугує досягнення максимально вичерпного прояснення або хоча б впевнена надія на нього. Як бачиться, перспектива прийняття в процесі наукового пізнання якихось кінцевих, «термінальних» рішень, якими відкидаються всі питання «чому?» і «як?», де переривається вібруюча від внутрішньої напруги лінія науки, буде песимістичною перспективою та невтішним прогнозом. Натомість, постійний пошук, відсутність рутини, незавершеність і актуалізація всіх нових питань на шляху пізнання світу постають невичерпним джерелом оптимізму.

Сучасні дослідники доходять висновку, що всупереч твердженням апологетів релятивістів і конструктивістів, продукувати нове знання можна і саме в цьому полягає сенс істинного прогресу, який є можливим за наявності епістемологічного / гносеологічного оптимізму і завдяки йому. Варто зважувати на те, що в сучасній неklasичній науці гносеологія «оперує» в просторі взаємодії суб'єкта і об'єкта пізнання, а епістемологія вивчає відносини об'єкта пізнання й знання *per se* [3].

Вдаючись до метафорики, що цілком припустимо в філософському дискурсі, уявімо корабель цивілізації, що рухається в незнану далечінь майбутнього під вітрилом наукового знання – тоді сприятливим вітром на цьому шляху і буде гносеологічний оптимізм. Вольтер визначав оптимізм як «пораду відчаю», як «жорстку філософію з втішною назвою» – він не використовував це поняття в розумінні сучасному, для позначення психологічного ставлення до конкретного об'єкта, але в сенсі оптимізму як філософської позиції. Дійсно, прогрес науки неможливий без гносеологічного оптимізму, в річищі якого можливо і необхідно пояснювати спорадично і закономірно виникаючі явища і феномени, спираючись на розумну презумпцію потенційно-нескінченного процесу пізнання світу. Продовжуючи метафоричну інтонацію, підкреслимо – в умовах сучасності раціональний обертон заспокоїливої, позитивної, гармонійної мелодії наукового прогресу стає занадто домінуючим, але він не «тисне» на лейтмотив позитивної мелодії, а злагоджено поєднується з нею. Свого часу філософ Дюбуа Раймон, розмірковуючи про межі пізнання, запропонував песимістичну формулу – *Ignorabilum* («Не пізнаємо!»), натомість в умовах сучасності наука сміливо може утвердити інше гасло – *Cognostibimus* («Пізнаємо!»). Людині розумній власне прагнення розкривати найзаповітніші таємниці навколишнього світу, не обмежуючись планетою Земля, але й зазираючи в глибини вічного Космосу – попереду безкінечний простір дій для допитливого розуму. Людина все активніше наближується до невичерпної істини, до безкінечної складності буття.

Слідуючи визначеному підходу, логічно припустити, що ані оптимізм, ані песимізм не обов'язково мають бути непорушними, монолітними позиціями. Людина може, залежно від обставин і контексту, бути або оптимістом або песимістом. На думку А. Каррі «...по-перше, це дозволяє нам відмовитися від реалізму і антиреалізму (який придушує філософію науки), в той же час обговорювати наукові успіхи і невдачі в нормативному, епістемологічному ключі. По-друге, оптимісти ми чи песимісти... песимісти часто рекомендують консервативні методологічні та епістемологічні підходи (які заважають науці) і ставлення до песимізму та оптимізму, ймовірно, має значення для того, чи вважаємо ми, що варто проводити наукове дослідження» [4. с. 2].

Традиційно розуміється, що бути оптимістом – означає мати позитивні очікування. О. Массін [7] із огляду на це стверджує, що подібний підхід охоплює тільки один різновид оптимізму – так званий фактичний оптимізм. Такий підхід не враховує дві інші форми оптимізму: перша – фокусний оптимізм полягає в умінні бачити напівпорожню судину як напівповну. Друга форма – аксіологічний оптимізм, полягає в переконанні, що добро сильніше за зло й, відповідно, перемагає його. Некласична наука, в такому контексті, наголошує на не тільки можливості, але й необхідності безперервних розмислів про нескінченність процесу пізнання світу: така позиція маніфестує статус людини, котра пізнає, як безсмертного суб'єкта з відчуттям необмеженості того, що він робить і як, про що думає і про що мріє, в широкому розумінні – до чого мислячий суб'єкт прагне.

На підставі вищевикладеного припустимо стверджувати, що в неklasичній науці гносеологічний оптимізм передбачає і перспективу раціонального перетворення світу, відповідно до актуальних і передбачуваних потреб людства. А це може і має бути дієюю контрадикцією щодо розповсюдженій в сучасних умовах есхатологічної риторики, простори якої дедалі більше насичуються песимістичними сценаріями майбутнього аж до елімінації всього живого на планеті Земля. Саме тоді, коли кожні *local points*, кожне «тут, так і зараз» в житті конкретного індивіда наповнені можливостями виходу до інших можливостей пізнання, актуалізується уявлення про оптимізм не тільки як про певний «умонастрій», але і як соціальну, і психологічну категорію, як філософсько-світоглядну домінанту, як

відповідність між метою, що ставить перед собою людина, що пізнає світ, методологією вказаного пізнання та об'єктивним розвитком подій, передбачених суб'єктом пізнання в своєму прогнозі. Гносеологічний оптимізм не тільки розгортає, образно кажучи, галерею науково-технічних прогнозів, але й певним чином потенціюється такими прогнозами, які в загальних або конкретних рисах формують не тільки спектр існуючих пізнавальних сценаріїв, але й обумовлює та забезпечує їх трансформацію відповідно до умов не завжди передбачуваного саморозвитку сюжету.

Спираючись, за порадою Декарта, на, з одного боку, сумнів як ключову позицію на шляху пізнання, а з іншого – на впевненість із опорою на оптимізм, який в усі часи був джерелом чітких і очевидних пізнавальних орієнтирів, сучасна людина все сміливіше відмовляється від невпевненості та нерішучості в процесі пізнання світу: перспективним компонентом такого ставлення людини до себе, своїх можливостей і планів на майбутнє є стійке переконання в тому, що світ був, є і буде відносно пізнаваним. В основу вказаного переконання покладено гносеологічний оптимізм, що базується на презумпції безперервного, нескінченного і безперешкодного пізнання, орієнтованого на вічність та інфінітивність світу в трансчасовому вимірі: потенційне (пройдешне) – актуальне (сьогодення) – перпетуальне (вічне майбутнє). Проблематичність процесу пізнання світу характеризується дискретно – як сукупність різноманітних проявів пізнання світу – від індивідуальної когнітивної активності до проєктів глобального масштабу, що реалізуються або будуть реалізовані за відповідних умов під знаком гносеологічного оптимізму. Але не слід забувати, що вказані процеси розгортаються в епоху цивілізаційного переходу, що характеризується деструкцією начебто сталих і непохитних структур, різного ступеня хаотизацією процесів розвитку соціуму на різних рівнях – від локального до глобального, в широкому розумінні – нечіткістю контурів магістральних трендів перспективного розвитку цивілізації.

У якості ключової в даному контексті висунемо тезу про те, що гносеологічний оптимізм надає майже необмежені можливості пізнання утаємничених століттями об'єктів і процесів, які дають людині відчуття «дива в базовій концепції». З прадавніх часів мислителі прагнули пізнати феномен життя в усіх його уособленнях і формах, відповісти на ключові в цьому контексті питання – як виникло життя на планеті Земля, чим пояснюється таке широке розмаїття живих організмів, яке місце посідає людина в системі живої природи, чи можливе життя на інших планетах, зокрема – в Сонячній системі. В період Античності відбулося первинне накопичення емпіричного матеріалу стосовно об'єктів органічного світу і процесів, що забезпечують їхнє функціонування; але це були тільки передумови формування наукової біології. Фактично до XIX століття біологічні дисципліни – зоологія, ботаніка, анатомія та фізіологія були фрагментом пулу знань під назвою «натуральна філософія», що об'єднувала наявні в той час відомості про живі організми і явища природи. Як видається, саме відповідно до стратегії гносеологічного оптимізму, з початком XX століття прийшло розуміння, що наукові дослідження феномену життя мають бути доповнені його філософським аналізом, спрямованим на прояснення значень поняття «життя» і аналізування його модальностей, критеріїв і рівнів організації. Філософія, маючи відповідний логіко-інтегративний апарат, актуалізує спроби пояснення вічного з позицій сьогодення, створення раціональними засобами максимально узагальненої картини світу. З розвитком науки таємниці живої природи втрачають свою трансцендентне забарвлення, «демістифікуються» й поступово втрачають свою загадковість, стимулюючи людину до розширення простору наукового знання, підсилюючи стан гносеологічного оптимізму.

Результатом імлікації біологічного знання та філософських вчень стала біофілософія, як аксіолого-пізнавальна форма сучасної біології, що є світоглядною основою для

створення цільного, інтегрованого теоретичного образу узагальненого «живого». Сучасна наука накопичує знання про ймовірні сценарії зародження життя, які знаходять місце в біофілософській картині світу, що відображує універсальну єдність і розвиток матеріального світу. Взагалі в природі виявляється діалектична двотактна ритміка: минуле – теперішнє, теперішнє – майбутнє, еволюція – деволуція, розпад – відновлення, прогрес – регрес, ампліфікація – локалізація, руйнація – побудова, занепад – розквіт, криза – відродження тощо. Початок формування біофілософії як галузі філософії пов'язується з творчим спадком австрійського вченого-еволюціоніста Бернхарда Ренша (1900 – 1990), автора монографічного дослідження під назвою «Біофілософія» [8]. Значну роль у становленні й розвитку біофілософії, за Б. Реншем, відіграли ідеї еволюціонізму та натуралізму, зумовлені історично натурфілософським уявленням про єдність і одухотвореність світу. Також варто звернути увагу на роботу канадського біолога, філософа та педагога Рольфа Саттлера (1936 р.н.) під назвою «Біофілософія. Аналітична та холістична перспективи» [9], присвячену гносеологічному аналізу механізмів пізнання феномену життя та визначенню статусу біофілософії в системі наукового знання.

Серед сучасних фахівців у царині біофілософії помітною постаттю є американський дослідник Майкл Р'юз (1940 – 2024), автор творів «Філософія біології сьогодні» (1988), «Еволюційний натуралізм: вибрані нариси» (1995), «Філософія після Дарвіна» (2009), «Філософія еволюції людини» (2012) та інших. Ще у 80-х роках минулого століття американський дослідник А. Кітон [6] пов'язав біофілософію з етологією – наукою по поведінку тварин, при цьому А. Кітон пропонує концептуалізувати людину з етологічної структури і саме це утворює смисловий корпус біофілософії, оскільки висновки етології самі по собі є обумовленими сукупністю сучасної біологічної теорії. Основу знання – весь світ, можна трактувати, зауважує А. Кітон, як підґрунтя для координованих конвенцій, сукупність яких об'єднує пізнавальні аспекти культури. Причина, що обумовлює інтеграцію в когнітивний процес координовані конвенції, полягає в тому, що такий спосіб мислення є складовою гносеологічного оптимізму: це призводить, на думку А. Кітона, до такої теоретичної перспективи, яка ілюструє весь спосіб мислення в просторі біофілософського знання.

Співзвучне тенденціям сучасності уявлення про новий спосіб життя людини пропонує Тосіхіро Іто – в його основу він покладає астробіофілософію, котра базується на теорії квантової механіки. Всі живі організми на планеті Земля беруть свій початок в планетарному середовищі й повертаються в нього після фізичної смерті. Цикл життя на Землі залежить від циркуляції атомів і молекул – біогеохімічних циклів. Дослідник змальовує Землю як велетенське багатовимірне життя навколишнього середовища, яке триває майже чотири мільярди років. Людство має взяти на себе роль колективного пілота цього космічного корабля під назвою «Земля» у нескінченній практиці пізнання й засвоєння Всесвіту [5].

Варто визнати, що зі сфери науково-фантастичної риторики в практичну площину вже найближчого майбутнього переходять такі форми маніпуляцій із людським організмом, як соматична комп'ютеризація (нанороботизація), показані Станіславом Лемом в романі «Сума технологій», фантоматика й цереброматика (технології створення віртуальної реальності, що не відрізняється від реальності), сеттлерика – копіювання свідомості на синтетичні носії, пантокреатика – докорінна реконструкція людини та її оточення. Відтак біологічні знання стають безумовно необхідними в процесі вирішення проблем у таких науках, як екологія, соціологія, етика, естетика, кібернетика, психологія, політологія, космологія тощо. Сучасна біофілософія виходить із переконання, що «понадзавданням» у процесі вирішення світоглядних, морально-етичних і пізнавальних проблем має бути поняття життя в різних інтерпретаціях – науковій, ціннісній, духовній, філософській.

Автор статті вважає, що смисловим стрижнем біофілософії є «...поняття життя в усьому його різнобарв'ї, яке в умовах сучасності набуває виразних ознак багатоаспектної філософської категорії, а також засадничого принципу розуміння світу, людини та її місця в ньому. Біофілософія об'єднала в собі філософські ідеї та установки, пов'язані з різноманітними парадигмами. Зокрема особливу роль у її становленні зіграли ідеї еволюціонізму та натуралізму, зумовлені історично натурфілософським уявленням про єдність і одухотвореність світу. Біофілософія вбачається тим ефективним інструментом, який дозволяє зрозуміти сутність життя як універсального феномену, намітити стратегічні шляхи дослідження життя в усьому його розмаїтті, а також усвідомити ціннісний контент життя та визначити його місце та роль у планетарному бутті в поточному часі та в перспективі – близькій і віддаленій» [2, с. 19].

Безумовний плюс біофілософії бачиться в її інтегральності й трансдисциплінарності: вона генерує потужний імпульс поєднання природничого та філософського напрямів у процесі пізнання й творчого засвоєння навколишнього світу. Завдання біофілософії полягає не тільки у виявленні основ життя в усіх його формах і просторово-часових конотаціях, але, в підсумку – проникнути в таємниці його зародження та філософської сутності. Біофілософське комплексне уявлення про світ живого є принципово оптимістичним, воно віддзеркалює певний композиційний елемент картини світу, в центрі якого – людина як на індивідуальному рівні, так і в соціальному вимірі, навіть ширше – в масштабі цивілізаційної культури.

Висновки. Неодмінна умова розвитку науки полягає в прогресуючому розширенні загального реалістичного світосприйняття та світопізнання, яке ґрунтується на твердженні, що навколишній світ – це субстанційна реальність із властивими їй законами та відносинами, в системі яких перебуває людина, за умови того, що реальність піддається раціональному науковому пізнанню. В цьому й полягає його загальний епістемологічний принцип, із якого виходять різні його течії та варіанти. Біофілософський аспект ґносеологічного оптимізму обумовлює презумпцію насичення біологічних знань людини філософською проблематикою – при цьому розширюється панорама розуміння питань світоутворення та еволюції різних форм життя в їх структурній та історичній перспективах.

Список використаної літератури

1. Довгань А., Перенчук О. Палітра пізнавальних практик в освітньому просторі сучасного українського суспільства. MOUNTAIN SCHOOL OF UKRAINIAN CARPATY. 2022. №27. С. 17-21. doi: 10.15330/msuc.2022.27.17-21
2. Костючков С. К. Основи біофілософії: підручник для здобувачів усіх рівнів вищої освіти закладів вищої освіти. Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2022. 224 с.
3. Bueno-Cuadra R., Araujo-Robles E. Optimismo epistémico: en defensa de la objetividad en la ciencia. 2017. №23. P. 273-290.
4. Currie A. Epistemic Optimism, Speculation, and the Historical Sciences. *Philosophy, Theory, and Practice in Biology*. 08 April. 2019. P.1-15
5. Itoh T. Prospect of Astrobiophilosophy for the next generation and the future. *Oleoscience*. 2021. Vol. 21. Iss. 1. P. 37-41. DOI <https://doi.org/10.5650/oleoscience.21.37>
6. Keaton A.E. Ethology and common knowledge: an essay in biophilosophy. *Journal of Social and Biological Structures*. 1980. Vol. 3, Iss. 2. P. 95-101. [https://doi.org/10.1016/0140-1750\(80\)90002-0](https://doi.org/10.1016/0140-1750(80)90002-0)
7. Massin O. Defining Optimisms. 2022. URL: <https://philpapers.org/archive/OLIDO.pdf>
8. Rensch B. Biophilosophy. New York: Columbia University Press, 1971. 377 p.
9. Sattler R. Biophilosophy. Analytic and holistic perspectives. N.Y.; Tokio, 1986. 284 p.

EPISTEMOLOGICAL OPTIMISM AS A STRATEGY AND PRINCIPLE OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF BIOPHILOSOPHICAL KNOWLEDGE

Serhii Kostyuchkov

Kherson State University,

Faculty of Socio-psychological, Department of Philosophy, Sociology and Social Work

St. Shevchenko, 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine

The article analyzes epistemological optimism as the idea of consistent, endless and continuous cognition – such that is not limited by any absolute limits, as well as the transformation, refinement, correction and concretization of the most reliable ideas about the world. It is shown that the goals set for modern science are so significant, and the corresponding directions of scientific research are bold and radical, that for a modern adequate and correct forecast it is necessary to proceed from the most fundamental – epistemological principles of cognition. The proposition is substantiated that in the space of non-classical science, the revision of the fundamental principles of cognition becomes a key condition and an indispensable component of the continuous progress of ideas about the world and the conditions of its prospective cognition and, in a broader sense, of global changes on the basis of fundamentally new ideas. It is emphasized that the conditions and factors of acceleration of progress – social, scientific, technical, economic, are concentrated in epistemological optimism – the idea of the infinite and continuous, such that it is not limited by any absolute boundaries of cognition, transformation, refinement and concretization of the most reliable ideas about the world. It is indicated that the constant search, lack of routine, incompleteness and actualization of all new questions on the path of cognition of the world become an inexhaustible source of optimism. It is established that the progress of science is impossible without epistemological optimism, in the course of which it is possible and necessary to explain sporadically and naturally arising phenomena and phenomena, relying on the reasonable presumption of a potentially endless process of cognition of the world. It is substantiated that the result of the implication of biological knowledge and philosophical teachings was biophilosophy as an axiological and cognitive form of modern biology, which is a worldview basis for creating a holistic, integrated theoretical image of the generalized «life». It is concluded that epistemological optimism is a strategy and a fundamental principle of the formation and development of biophilosophical knowledge.

Key words: epistemological optimism, strategy of cognition, life, nature, civilization, transdisciplinarity, biophilosophy, worldview, astrobiophilosophy, future.